

Ekonomika veřejného sektoru

František Svoboda,
ST: 13-15, kancelář 514
fsvoboda@mail.muni.cz

Přednášející:

- **Předmět je koncipován jak tzv. Blok expertů**
- **Garanti jednotlivých témat a specializovaných předmětů na KVE + externisté.**

EVSE - Harmonogram přednášek podzim 2011

t	P	Téma	P3	Téma	P1	Téma
1	21.9	Úvod	22.9	CNS	23.9	CNS
2	28.9	XXXXXXXX	29.9	XXXXXXXX	30.9	XXXXXXXX
3	5.10	Životní prostředí	6.10	Vzdělávání	7.10	Vzdělávání
4	12.10	Veřejná správa	13.10	Veřejná správa	14.10	Veřejná správa
5	19.10	Zdravotnictví	20.10	Pracovní trhy	21.10	Pracovní trhy
6	26.10	Krizové řízení	27.10	Krizové řízení	28.10	XXXXXXXX
7	2.11	Sport	3.11	Bezpečnost	4.11	Bezpečnost
8	9.11	test	10.11	Lesk a bída EU	11.11	Lesk a bída EU
9	16.11	Veřejné zakázky	17.11	XXXXXXXX	18.11	Krizové řízení
10	23.11	Kontrola ve VS	24.11	Kontrola ve VS	25.11	Kontrola ve VS
11	30.11	Sociální politika	1.12	Kultura	2.12	Kultura
12	7.12	Památková péče	8.12	XXXXXXXX	9.12	XXXXXXXX
13	14.12	test	15.12	Experiment	16.12	Experiment

- Co potřebujete?
- 120 bodů, abyste mohli ke zkoušce
- 2x test = 2x max 60 bodů
- Seminární práce = max 100 bodů
- Překlad (resumé) = max 15 bodů
- Zkouška – ústní.

Literatura základní

- **Rektořík, J. a kol.: Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru. Ekopress: Praha 2007**
- **DSO Rektořík, J.: Ekonomika veřejného sektoru. MU: Brno 2004, 2005**
- **www stránky správců kapitol státního rozpočtu**

Literatura doporučená

- **Rektořík, J. a kol.: Organizace neziskového sektoru. Základy teorie, ekonomiky a řízení. Ekopress: Praha, 2011**
- **Ochrana, F.: Veřejné výdajové programy, veřejné projekty a zakázky : jejich tvorba, hodnocení a kontrola. Praha: Wolters Kluwer, 2011**

Osnova seminární práce

Body psané malým písmem uveďte prosím v práci jen velmi stručně, důraz položte na body psané písmem velkým a tučným.

- Obsah vč. čísel stran kapitol a jejich částí
- Institucionální struktura odvětví. Organizace a řízení. Uplatnění veřejné volby a kontroly v hodnoceném odvětví.
- **Vývoj odvětví. Historické aspekty. Argumenty pro a proti veřejnému zajišťování daného odvětví.**
- **Analýza finančních zdrojů.**

- Obecné ekonomické problémy a návrhy řešení – (projít 5 ročníků Ekonomického Časopisu a Politické ekonomie)
- Projít 1 ročník zahraničního oborového časopisu (Příklady JSTOR)
- Aktuální problémy odvětví vč.doložení řešenými z informačních zdrojů. Vlastní názor na stav odvětví a jeho efektivitu.
- Komparace se stejným odvětvím ve vybrané zemi EU. Provázanost na EU.
- Použitá literatura (zpracovaná a v textu uváděná s využitím citačních norem)
 - Přehled legislativy pro dané odvětví.
 - Přílohy
- Úprava dle pokynů pro BP a DP ve Studijním katalogu ESF MU
- Rozsah 16 stránek A 4
- Vložit do ISu do posledního týdne výuky v semestru

TÉMA seminární práce

- 01 Veřejná správa: celek
státní správa
územní samospráva
- 02 Justice: soudnictví včetně Ústavního soudu
státní zastupitelství
vězeňská služba
- 03 Armáda
- 04 Policie: státní
obecní
- 05 Školství: základní
střední
vysoké
celoživotní vzdělávání (distanční formy apod.)
- 06 Tělesná kultura
- 07 Kultura

Téma seminární práce - pokračování

08 Církev a náboženské společnosti

09 Zdravotnictví

10 Sociální služby

11 Informační systémy

12 Masmédia

13 Věda a výzkum

14 Technická infrastruktura: doprava
energetika
komunikační systémy
vodárenství
odpadové hospodářství

15 Bydlení

16 Zemědělství a lesnictví

17 Sociální zabezpečení (bez sociálních služeb)

18 Životní prostředí

19 Zaměstnanost

Ekonomika veřejného sektoru od Adama

- Adam Smith
 - Teorie mravních citů
 - Pojednání o podstatě a původu bohatství národů
- Reciprocita
 - osobní a neosobní
 - negativní a pozitivní

Adam Smith a viditelná ruka státu

- *Politická ekonomie, pokud jí míníme obor umění státnického a zákonodárského, sleduje dva různé cíle. Především se chce postarat o to, aby národ měl bohaté důchody neboli živobytí, nebo, lépe řečeno, umožnit mu, aby si takové důchody neboli živobytí obstaral sám, a za druhé opatřit státu dostatečný důchod, aby mohl sloužit celku. Chce tedy učinit bohatým jak národ, tak panovníka.*

Adam Smith a viditelná ruka státu

- Výdaje na obranu
- Výdaje na spravedlnost
- Výdaje na takové *veřejné instituce a veřejné stavby*, které „jsou sice společnosti jako celku nejvýš prospěšné, ale jsou takové povahy, že užitek z nich by jednotlivci nebo malé skupině lidí nikdy nemohl vynahradit výdaje na ně vynaložené, a proto se ani nedá očekávat, že by je vybudoval a udržoval některý jednatlivec nebo skupina jednotlivců“.

- Instituce usnadňující obchod společnosti
 - Infrastruktura – cesty, mosty, přístavy
 - Možnost financování z poplatků
 - Na soukromé správce by měl dohlížet úřad, stanovující mýto úměrně nákladům na opravy (princip regulátora)
 - Veřejná zařízení místní povahy by se měla udržovat z místních příjmů - veřejné osvětlení, dlažba v ulicích (princip subsidiarity)

- Instituce pro vzdělávání obyvatelstva všeho věku
 - „Nezasáhne-li vláda, **dělba práce ničí** duševní, společenské a vojenské schopnosti.“
 - . „V zemích svobody, kde bezpečnost vlády závisí velmi značně na tom, jak příznivý úsudek si lid utvoří o jejím počínání, musí být jistě nanejvýš důležité, aby lid nesoudil rád ukvapeně nebo nepředloženě.“
 - „Za nevelké peníze může stát usnadnit a pomoci téměř všemu obyvatelstvu, aby si osvojilo [čtení, psaní, počítání] a dokonce mu to může i povinně uložit.“
 - „Kdyby stát napomáhal všem, kteří by se pro svůj vlastní zájem ... snažili bavit a rozptylovat lidi malbami, básněmi, hudbou a tancem, všemi možnými divadelními představeními a výstavami, snadno by u většiny lidí rozehnal onu zádumčivost a zachmuřenost, která téměř vždy živí v lidu pověru a fanatismus.“

- Výdaje na udržování důstojnosti panovníka
 - Udržování vyšší důstojnosti vyžaduje větších výdajů ... a slouží obecnému prospěchu celé společnosti.

Rozpočtový ideál – od nákladů k příjmům

- Obrana a důstojnost hlavy státu – platí všichni úměrně svým možnostem
- Spravedlnost – financování soudními poplatky, všichni se pak skládají na souzení těch, kteří na zaplacení poplatku nemají
- Výdaje místa nebo kraje, prospěšné danému místu nebo kraji, je vhodné hradit z příjmů místa nebo kraje
- Výdaje na udržování silnic mohou být hrazeny všemi, lépe by ale bylo hradit je z mýtného
- Výdaje na vzdělávání mohou být hrazeny všemi, lépe by ale bylo hradit je z poplatků učitelům
- Rozpočtové schodky u institucí, které prospívají všem, avšak nedají se vydržovat z příspěvků uživatelů, jsou hrazeny z prostředků všech.

Adam Smith a podnikání státu

- „Řádná, obezřetná a šetrná vláda takových aristokracií, jako je aristokracie benátská a amsterodamská, se k vedení podobných obchodních podniků [míněna státní banka], jak ukazuje zkušenost, velmi hodí. Ale zda by se vedení takového podniku mohlo bez nebezpečí svěřit vládě, jakou máme v Anglii, která se při všech svých přednostech nikdy netěšila **pověsti dobrého hospodáře**, ... je jistě přinejmenším mnohem pochybnější.“
- Pro vládní podnikání jsou vhodné podniky s nepříliš vysokým vkladem kapitálu, řízení podniku nemá být obtížné a příjem z něho má být nejen jistý, ale i okamžitý. Pošta „je snad jediný obchodní podnik, který dovedla úspěšně řídit každá vláda.“

- Pigouovská daň
 - Lihoviny x pivo
 - Smith navrhuje snížit daň a tedy i cenu „nápojů zdravých a posilujících, jako je silné a slabé pivo. Z lidu by se tak sňala část břemene, na něž si nyní nejvíc naříká.“

Adam Smith a finanční krize

- Omezení vládním zásahem považoval Smith za vhodné i v případě, kdy bankéř chce vydávat směnky, které jeho přátelé chtějí přijímat.
 - „Dalo by se namítnout, že [zákon zakazující malé bankovky] je zřejmé porušení oné svobody dané přírodou. Ale takové využívání oné **přirozené svobody hrstkou jednotlivců, které může ohrožovat bezpečnost celé společnosti**, zákony všech vlád, těch nejsvobodnějších stejně jako těch nejdespotičtějších, omezují a omezovat musí.“

Adam Smith a zdravotnictví

- „.... nejoprávněnější péče [společnosti by si] zasluhovalo zabraňovat, aby se mezi obyvatelstvem nerozšířilo malomocenství nebo některá jiná ošklivá a odporná nemoc, byť i nemoc nikoliv smrtelná nebo nebezpečná, třebaže by jedině **obecné dobro** z takové péče bylo jen zabránění tak velkému obecnému zlu.“

Adam Smith a sebezájem

- „každý člověk má zájem na tom, aby si žil co nejpohodlněji“
- X
- **„lakomství, chamtivost a ctižádost u bohatých, nechť k práci u chudých a záliba v okamžitém pohodlí a radovánkách, to jsou vášně, které ponoukají (obě skupiny) k útokům na majetek a mohou způsobit, že hospodářský řád nefunguje dokonale.“**

Collective action

- Aktivita směřující k prosazování zájmů nebo blahobytu skupiny, vyžadující součinnost dvou nebo více jednotlivců.
- Dělníci se spolčují, aby dosáhli co nejvyšší mzdy, zatímco zaměstnavatelé se spolčují, aby mzdy snížili
- Zaměstnavatelé jsou vždy ve výhodě
- „Ctižádostivé vrtochy králů a ministrů nebyly pro pokoj Evropy v tomto a v minulém století o nic víc zhoubné než troufalá řevnivost obchodníků a manufakturních výrobců. Násilí a nespravedlnost páchané vládci lidstva jsou staré zlo a povaha lidských zřízení sotva dovolí, aby se proti nim našla odpomoc. Ale dá se velmi snadno zajistit alespoň to, aby mrzká hrabivost a monopolistické choutky obchodníků a majitelů manufaktur, kteří přece nejsou vládci lidstva, a ani by jimi být neměli, třebaže je snad nelze napravit, nerušili klid ostatních, když již ruší klid jich samých.“

Adam Smith jako přítel chudých

- „Ve svobodném národě, kde není dovoleno otrokářství, se nejspolehlivějším pokladem stává množství pracující chudiny.“ (Bernard de Mandeville, Essay on Charity and Charity Schools)
- X
- „Rozliční námezdní pracovníci a dělníci tvoří v každém velkém společenství ohromnou většinu. A to, co poměry oné většiny zlepšuje, nemůže nikdo považovat za neprospěšné pro celek. ... A je jen spravedlivé, aby ti, kteří celou tu společnost živí, šatí a stavějí pro ni obydlí, aby i oni mohli slušně jíst, slušně se šatit a slušně bydlet.“ (A. Smith)
- Základní životní potřeby (chléb, maso, olej, víno) by neměly být daněny, neboť zatěžují chudé více než bohaté ... Naopak zdanění luxusních statků v určitých případech považoval za přijatelné

- „To je jiným důsledkem Adama Smithe – francouzská revoluce a socialismus“

Lord Acton v dopise Mary Gladstoneové, 1881

Veřejný sektor je ta část národního hospodářství,

- ve které jsou ve veřejném zájmu uspokojovány potřeby společnosti a občanů formou statků prostřednictvím veřejných služeb,
- je financována převážně z veřejných rozpočtů,
- je řízena a spravována veřejnou správou, rozhoduje se v ní převážně s využitím veřejné volby a podléhá veřejné kontrole.